

VAASAN KAUPUNKI YMPÄRISTÖOSASTO

VASA STAD MILJÖAVDELNINGEN

Vaasan ja Laihian yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma vuodelle 2020

□ **Toimipiste Vaasa**
Senaatinkatu 1 B 2.krs
PL 3
65101 VAASA
Puhelin: (06) 3251 111(vaihde)

□ **Toimipiste Laihia ja Vähäkyrö**
Vähänkyröntie 11
66501 VÄHÄKYRÖ
Puhelin: (06) 3251111(vaihde)

Sähköpostiosoite: terveysvalvonta@vaasa.fi
Internetosoite: www.vaasa.fi/ymparistoterveydenhuolto

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	2
2 Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuolto	3
2.1 Toimialue ja toimipisteet	3
2.2 Ympäristöterveydenhuolto tulevaisuudessa	3
2.3 Valvonnan voimavarat	4
2.4 Valvonnan tehtävät	5
2.5 Koulutus	6
2.6 Valvontatietojärjestelmä	6
2.7 Viestintä	6
2.8 Valvontakohteiden riskinarviointi sekä tarkastustiheydet	6
2.9 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika	7
2.10 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu ja näytteenotto	7
2.11 Valvonnan maksullisuus	7
2.12 Toiminnan raportointi ja suunnitelman toteutumisen arviointi	8
3. Valvonnan toimialat	8
3.1 Yleistä	8
3.2 Elintarvikevalvonta	9
3.3 Terveystoiminta	11
3.5 Tupakka- ja lääkelain säännösten mukainen valvonta	14
4. Erityistilanteisiin varautuminen	15
4.1 Toiminta erityistilanteissa	15
4.2 Epidemioiden selvittäminen (selvitystyöryhmä)	16

Liite 1. Elintarvikelain mukaiset toimintaluokat ja –tyypit sekä tarkastukset

Liite 2. Terveystoimintalain mukaiset toimintaluokat ja –tyypit sekä tarkastukset

Liite 3. Tupakka- ja lääkelain mukaiset toimintaluokat ja –tyypit sekä tarkastukset

Liite 4. Elintarvikelain mukaisten laitosten viranomaisnäytteenotto

1. Johdanto

Ympäristöterveydenhuolto on osa ennaltaehkäisevää kansanterveystyötä, jonka tehtävänä on yksilöön, väestöön ja elinympäristöön kohdistuva terveyden edistäminen sekä sairauksien ja tapaturmien ehkäisy. Ympäristöterveydenhuollon erityislainsäädäntö sekä valtioneuvoston valvontasuunnitelma-asetus (665/2006) edellyttävät kuntia laatimaan ja hyväksymään säännöllistä valvontaa koskevan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman siten, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää.

Vaasan kaupungin väkiluku oli alkuvuodesta 2019 noin 67 600. Laihian vastaava asukasluku oli 8060 joten yhteistoiminta-alueen yhteenlaskettu väestö oli n. 75 660. Vaasa on Pohjanmaan keskus ja työpaikkaomavaraisuutensa (n. 135 %) ansiosta myös alueen taloudellinen veturi. Työpaikkaomavaraisuus on jopa suurempi kuin Helsingissä tai muissa Vaasaa suuremmissa kaupungeissa. Vaasan asema maakunnassa merkitsee ympäristöterveydenhuollon kannalta huomattavan paljon kaupallisia ja julkisia valvontakohteita.

Toimintavuotta 2020 koskeva ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelma käsitellään Vaasan rakennus- ja ympäristölautakunnassa. Suunnitelmassa noudatetaan valvontasuunnitelma-asetusta (665/2006) muutoksineen (1811/2009). Suunnitelmassa huomioidaan valvontaa ohjaavien keskusvirastojen yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma sekä virastojen toimialakohtaiset valvontaohjelmat päivityksineen. Lautakunnan päätös ja valvontasuunnitelma lisätään ympäristöterveydenhuollon valvontakohdetietojen hallintajärjestelmään vuoden 2019 loppuun mennessä.

Valvontasuunnitelma on julkinen asiakirja. Yhteistoiminta-alueella oleva toimija voi halutesaan ottaa yhteyttä ympäristöosastoon ja pyytää lisätietoja omaa kohdettaan koskevasta valvonnasta. Sama oikeus on alueen asukkailla. Hyväksytty valvontasuunnitelma on luettavissa ympäristöosaston internet -sivuilla.

Taulukko 1 Ympäristöterveydenhuollon keskusvirastojen ohjelmat

Ohjelma	Laatijat
Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valtakunnallinen valvontaohjelma 2020 – 2024	- Ruokavirasto - Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto Valvira
Elintarvikeketjun monivuotinen kansallinen valvontasuunnitelma 2015 – 2019	-Ruokavirasto
Terveydensuojelulain ja tupakkalain valvontaohjelma	-Valvira
Eläinten terveyden ja hyvinvoinnin valvontaohjelma	-Ruokavirasto

Ympäristöterveydenhuollon säännösten tavoitteena on varmistaa kuntalaisille turvallinen elinympäristö, jossa ei ole terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Säännöksissä korostetaan toiminnanharjoittajien omaa vastuuta, mutta viranomaisvalvontaa tarvitaan toiminnan ja tuotteiden

den määräystenmukaisuuden varmistamiseksi, toimijoiden tasapuolisen kohtelun sekä tuotantoedellytysten varmistamiseksi.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman mukainen säännöllinen valvonta on toiminnanharjoittajille maksullista. Kunta perii hyväksymänsä taksan mukaiset valvontamaksut. Hyväksyessään valvontasuunnitelman viranomaisen myös kirjaa sen seurantatavan.

Valvontasuunnitelmaluonnos pidetään nähtävillä 27.11. - 10.12.2019 välisen ajan ympäristöosastolla (Vaasan toimipisteessä), sekä internetissä osoitteessa <http://www.vaasa.fi/ajankohtaista>. Toimijoille ja asukkaille varataan mahdollisuus esittää ympäristöosastolle mielipiteitään ennen rakennus- ja ympäristölautakunnan päätöstä.

2 Yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuolto

2.1 Toimialue ja toimipisteet

Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue on Vaasan kaupunki ja Laihian kunta.

Ympäristölautakunnan tavoitteena on edistää mm. kuntalaisten elinympäristön terveellisyttä. Lautakunnan toimialaan kuuluvat ympäristöterveydenhuolto ja ympäristönsuojelu. Ympäristöterveydenhuollossa on kolme osiota: Elintarvikevalvonta, terveydensuojelu ja eläinlääkintähuolto. Eläinlääkintähuollon valvontasuunnitelma 2016 -2020 on käsitelty erikseen. Lautakunnan toimialaan kuuluvat kuntalain 77 §:n mukaisen sopimuksen perusteella Vaasan kaupungin ja Laihian kunnan ympäristöterveydenhuollon tehtävät.

Ympäristölautakuntana toimii rakennus- ja ympäristölautakunta. Ympäristölautakuntaan kuuluu kolmesta valtuuston toimikaudeksi valitsemaa jäsentä ja yhtä monta henkilökohtaista varajäsentä.

Ympäristöosaston terveystalvonnan (elintarvikevalvonta ja terveydensuojelu) toimipaikat sijaitsevat Vaasan kaupungissa osoitteessa Senaatinkatu 1 B, 65100 Vaasa ja Vähäkyrö - talolla osoitteessa Vähänkyläntie 11, 66500 Vähäkyrö.

2.2 Ympäristöterveydenhuolto tulevaisuudessa

Edellisellä hallituskaudella 2015 – 2019 valmisteltiin Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon (Sote) ja maakuntauudistusta (Maku). Tässä uudistuksessa oli suunniteltu Vaasan kaupungin ja Laihian kunnan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen valvontayksikön siirtävän Pohjanmaan maakuntaan. Maakuntauudistus koski myös tällä alueella toimivien Pietarsaaren kaupungin ja Länsirannikon ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköitä.

Pohjanmaan maakunnassa tehtiin vuodesta 2016 lähtien esivalmistelutyötä nk. teemaryhmissä. Eräänä esivalmistelutyön tuloksena valmistui Maaseutu ja ympäristöterveydenhuollon teemaryhmän loppuraportti, päivätty 31.5.2017. Loppuraportissa on mm. kuvattu nykytilanne maakunnalle siirtävistä tehtävistä, asiakkaista, henkilöstöstä, irtaimistosta ja työtiloista.

Nykyisen hallitusohjelman 2019 -2023 mukaisesti hallitus on uudelleen käynnistänyt sosiaali- ja terveystalouden rakennemuutoksen. Tavoitteena on koota sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen kuntaa suuremmille itsehallinnollisille alueille, joko kunnan yhteistoiminta-alueille tai maakunnille, joita molempia on 18.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että valmistelussa otetaan huomioon edellisten vaalikauden valmistelu ja perustuslailliset reunaehdot. Mm. ympäristöterveydenhuollon järjestäminen osana sosiaali- ja terveystalouden uudistusta selvitetään. Työ on käynnistynyt ministeriöiden STM ja MMM yhteistyönä loppusyksystä 2019. Uudistus tehdään hallitusti ja vaiheittain.

Vaasan ja Laihan ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella huomioidaan hyvä yhteistyö muiden kunnallisten yksiköiden, kuten ympäristönsuojelun ja rakennusvalvonnan kanssa ja uudistukset eivät saa vaarantaa sitä.

Mahdolliseen kunnalta vaadittavaan valmistelutyöhön varataan henkilöstöresursseja ympäristöosastolla.

2.3 Valvonnan voimavarat

Valvontaviranomaisella tulee olla käytettävissään tarpeellinen määrä pätevää ja valvonnan menestyksellisen hoitamisen kannalta riittävän kokenutta henkilökuntaa. Valvontaviranomaisen pätevyydestä on säädetty mm. elintarvikelain 35 §:ssä ja terveydensuojelulain 7 §:ssä.

Vaasan kaupungin ympäristöosastolla on ympäristöterveydenhuollon tehtäviin varattu seuraavat henkilöstöresurssit: ympäristötoimen johtaja, tarkastustehtävissä olevia viranhaltijoita 10, joista kaksi osa-aikaisesti. Lisäksi toimistohenkilö työskentelee ympäristöterveydenhuollon tehtävissä kolme päivää viikossa. Ympäristöterveydenhuollon koko toimialalla on edellä esitetyn mukaisesti käytössä vuonna 2020 valvontatehtäviin henkilöstöresursseja 8,6 henkilötyövuotta ja johto- ja toimistoresursseja 0,75 henkilötyövuotta. Vuodesta 2017 on yksikön käytössä ollut valvontaeläinlääkärin työpanos, josta elintarvikelain mukaiseen laitosvalvontaan kohdistuu 0,1 henkilötyövuotta.

Taulukko 2. Sektorikohtainen arvio yhteistoiminta-alueen ympäristöterveydenhuollon kokonaishenkilövoimavaroista ja arvio säännölliseen valvontaan suuntautuvasta työpanoksesta vuonna 2020 sekä valvontakohteiden lukumäärä.

	Valvontayksikön koko ympäristöterveydenhuollon valvonta/ (htv)	Valvontasuunnitelmallisten valvontakohteiden lukumäärä
Johto- ja toimistotyö	0,75	
Elintarvikevalvonta	4.6	563 elintarvikehuoneistoja, jotka edellyttävät ilmoituksen tai luvan ja 469 alkutuotantopaikkaa.
Terveydensuojeluvalvonta	3,7	446
Tupakkavalvonta	0,3	145
YHTEENSÄ	9,35	1623

Ympäristöosastolla on resursseja valvontaan valtakunnalliseen tasoon nähden keskimääräinen määrä. Terveystalvonnessa on toteutettu tehtävien jakaminen siten, että henkilöstö voi eri-

koistua terveydensuojelun ja elintarvikevalvonnan osa-alueisiin. Tehtäväjaon mukainen työskentely perustuu valvontasektori- ja kohderyhmäkohtaiseen jakoon ja siitä on saatu erittäin hyviä kokemuksia.

Valvontakohteiden säännöllistä valvontaa ei ole voitu täysin suorittaa keskusvirastojen ohjelmissa esitettyä määrää. Terveysvalvonnassa on selkeä henkilöstön resurssivaje. Kaikessa työskentelyssä pyritään kuitenkin korkeaan laatu- ja palvelutasoon.

Terveysvalvonnan valvontakohteissa suoritettujen riskitekijöiden arviointien perusteella valtakunnallisissa ohjelmissa olevat tarkastusmäärät ovat hieman liian suuria. Lisäksi tarkastuksiin kuluvat ajat ovat pidempiä kuin valtakunnallisissa ohjelmissa on arvioitu. Tarkastusmäärää vähentäviä tekijöitä ovat mm. toimijoiden toimiva ja kattava omaavalvonta sekä alalle kouluttautuminen. On kuitenkin kohteita, joissa tarkastuksiin ja tarkastuskertomusten laadintaan kuluu runsaasti aikaa.

Toiminnassa on suhteellisen runsaasti tarkastuksia, joissa on kaksi tarkastajaa. Tämä käytäntö johtuu turvallisuusriskeistä ja valvonnan yhdenmukaistamisen sekä perehdytyksen tarpeista. Aikaa kuluu myös säännöksiin perehtymiseen sekä laadun kehittämiseen.

2.4 Valvonnan tehtävät

Suunnitelmallisia ja säännöllisiä valvontatehtäviä pyritään toteuttamaan tarkastettavissa kohteissa tämän valvontasuunnitelman ja liitteissä esitettyjen tarkastustiheyksien mukaisesti. Valvonnan tavoitteena on selvittää terveyshaittojen esiintyminen ja onko sellaisia tekijöitä tai olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä.

Vuonna 2020 kaikki valvontatyötä tekevät henkilöt laativat oman tarkastajakohtaisen suunnitelmansa. Kyseessä on koko vuoden runkosuunnitelma ja tarkempi lähiaikaa käsittelevä osa.

Valvontatoimiin liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä usein mittauksia ja mahdollisesti näytteenottoa jatkotutkimuksia varten. Mikäli valvonnan yhteydessä havaitaan puutteita, annetaan kohteelle tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset suulliset ja kirjalliset kehotukset ja ohjeet. Mikäli uusintatarkastuksessa todetaan, että aikaisemman tarkastuksen mukaisia toimenpidekehotuksia ei ole noudatettu ryhdytään säännösten edellyttämiin pakko-toimenpiteisiin.

Useimmat valvontakohteet ovat joko ilmoituksen- tai luvanvaraisia, jolloin ympäristöosastolla tehdään ilmoituksesta todistus tai hakemuksesta päätös, ennen kuin kohde aloittaa toiminnan. Osaa ilmoitusvelvollisista pieniriskisistä toiminnoista ei oteta suunnitelmalliseen valvontaan, vaan ilmoituskäsittelyn jälkeen näitä kohteita tarkastetaan vain tarvittaessa.

Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi ympäristöosasto tekee muuta säännösten edellyttämää valvontaa. Tällaista valvontaa ovat erilaiset yllättävät valvontatapaukset, epidemiaselvitykset, asiakasyhteydenotot sekä näihin liittyvät selvitykset ja valvontatoimet. Asuntotarkastuksia, tehdään yksityisiin kiinteistöihin kiinteistön omistajan tai haltijan pyynnöstä. Asuntotarkastuksia tehdään 70 – 100 vuosittain. Näiden tarkastusten sisältö kohdentuu pääsääntöisesti kiinteistön rakenteiden ja tekniikan toimintaan ja kuntoon, mutta enenevässä määrin myös asuntojen siivottomuuteen.

Toimintaan kuuluu lisäksi neuvonta ja ohjaus sekä lausuntojen antaminen. Laatujärjestelmien laatiminen eri valvontasektoreille sekä niihin liittyvien työohjeiden laatiminen on välttämätöntä, mutta samalla myös aikaa vievää työtä. Lisäksi tutustutaan uusiin säännöksiin, keskusviranomaisten uusiin ohjeisiin ja tiedotteisiin ja osallistutaan koulutuksiin. Tärkeää on tehdä yhteistyötä kaupungin muiden yksiköiden sekä alueen muiden ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköiden kanssa. Tarkastuksista ja näytetuloksista raportoidaan valtionhallinnolle noudattaen aikatauluja.

2.5 Koulutus

Ympäristöosaston tavoitteena on, että jokainen työntekijä osallistuu vuoden aikana vähintään viiteen koulutuspäivään. Ympäristöosastolla arvioidaan vuosittain henkilökohtaisten koulutuspäivien tarve ja toteuma.

2.6 Valvontatietojärjestelmä

Vuonna 2019 on otettu käyttöön uusi valtakunnallinen ympäristöterveydenhuollon tiedonhallinta- ja toiminnanohjausjärjestelmä (VATI). Tarkastustoiminta tukeutuu 2020 tiiviisti em. järjestelmään. Järjestelmään kuuluvat myös mm. sähköinen asiointipalvelu ja raportointikonaisuuDET. Järjestelmän käyttöönotto on paikallisissa valvontayksiköissä ollut huomattavan haasteellista ja sen käyttöönottoon tullaan käyttämään edelleen paljon työaikaa 2020.

2.7 Viestintä

Koko henkilöstö osallistuu viestintään, johon kuuluu mm. asiakaspalvelu, neuvonta ja opastus sekä tiedottaminen mm. lehdissä ja radiossa. Kriisiviestintäohje huomioidaan soveltuvin osin. Ympäristöosaston internet-sivuilla on kuntalaisille ja toimijoille suunnattuja tiedotteita, ohjeistusta ja lomakkeita ympäristöterveydenhuollon alalta. Ympäristöosaston henkilökunta pitää tarpeen mukaan luentoja toimijoille ja kuntalaisille.

2.8 Valvontakohteiden riskinarviointi sekä tarkastustiheydet

Valvontakohteiden valvonnan tarve määräytyy kohteisiin tehtävän riskinarvioinnin perusteella. Valtakunnallisissa toimialakohtaisissa ohjelmissa on annettu ohjeet valvontakohteiden riskinarviointiin. Riskinarviointi ja luokitus ovat jokaisella toimialalla erilaisia.

Valvontakohteissa on tehty riskitekijöiden arviointeja osana kohteiden säännöllistä tarkastustoimintaa. Tavoitteena lähivuosina on toteuttaa arviointi jokaisella toimialalla, joka mahdollistaa tarkastustiheyksien tarkemman määrittelyn jatkossa. Valvontakohteiden kannalta tarkastustiheydellä ja tarkastuksen kestolla on merkitystä, sillä valvontamaksut määräytyvät tarkastuksen kestoajan ja tarkastusmäärien perusteella.

Ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmassa on suunniteltu tarkastustiheydet ja arvio tarkastuksen kestosta valvontakohdetyypeittäin. Tarkastustiheydet on määritelty kohdetyypikohtaisen riskiluokituksen perusteella ja apuna on käytetty keskushallinnon laatimia ohjeita. Kohteiden jälkivalvontaan sekä tarvittaessa pakkokeinojen käyttöön tulee panostaa.

2.9 Tarkastuksen sisältö ja tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika

Valvontasuunnitelma-asetuksen mukaan kunnan suunnitelman tulee sisältää tarkastuksen sisällön määrittely sekä tarkastukseen keskimääräisesti käytettävä aika. Sama tarkastus voi sisältää useiden terveystarkastuksen sektoreiden säännösten mukaisia toimenpiteitä.

Tarkastuksella tarkoitetaan ennakolta sovittua tai ennalta ilmoittamatonta tarkastusta, joka kohdistuu ympäristöterveydenhuoltoon kuuluvien säännösten noudattamisen valvontaan. Tarkastuksia tehtäessä käytetään apuna keskusviraston antamia valvontaohjeita, tarkastuslistoja, malliasiakirjoja sekä työohjeita.

Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus, joka annetaan tiedoksi tarkastuskohteelle ja muille asianosaisille. Havaintojen ja toimenpidekehotusten sisällöstä ja perusteista tulee mahdollisuuksien mukaan suullisesti informoida heti tarkastuksen aikana.

Tarkastustoiminnassa korostetaan jälkivalvonnan (uusintatarkastus) merkitystä. Toimenpiteillä varmistetaan, että aiemmin tarkastetun kohteen toiminta on saatu hyväksyttävälle tasolle. Uusintatarkastus voi olla myös esim. asiakirjan pyytäminen ympäristöosastolle tarkastettavaksi. Tarkastustoimintaa voi suorittaa myös asiakirjatarkastuksena. Tuolloin esimerkiksi toimijan omavalvontasuunnitelma pyydetään tarkastettavaksi ja siitä tehdään arvio ja kehittämisohjeet. Aloite toimenpiteelle voi tulla joko viranhaltijalta tai toimijalta.

2.10 Laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu ja näytteenotto

Elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki edellyttävät, että valvontasuunnitelmassa on esitettävä laboratoriot, joihin valvonta tukeutuu. Viranomaistutkimuksia tekeviltä laboratorioilla edellytetään, että ne ovat Ruokaviraston hyväksymiä. Ympäristöosasto varmistaa aina analyysipyyntöjen yhteydessä sen, että laboratoriossa tutkimukset tehdään hyväksytyillä säännösten mukaisilla menetelmillä.

Talousvesi ja uimavesinäytteet tutkitaan KVVY-Botnialab Oy:ssä, jolla on Ruokaviraston hyväksyntä. Laboratoriolla on myös talousvesinäytteiden ottamisessa tarvittava osaaminen. Asumisterveyteen ja muiden oleskelutilojen terveyshaitan selvittämiseksi otetut näytteet tutkitaan Ruokaviraston hyväksymässä laboratoriossa.

Talousvesinäytteet Vaasan kaupungin alueella ottaa KVVY-Botnialab Oy. Laihian kunnan alueella talousvesinäytteet ottaa ympäristöosaston henkilökunta. Osan uimarantavesinäytteistä ottaa KVVY-Botnialab Oy. Uima-allasvesistä näytteet ottaa ympäristöosaston henkilökunta. Elintarvikevalvonnan näytteet lähetetään KVVY Tutkimus Oy:lle.

Käytössä olevat laboratoriot ilmoittavat sähköpostitse terveystarkastus(at)vaasa.fi osoitteeseen tiedon laatuvaatimusten ylityksistä jo ennen tulosten lopullista varmistumista.

2.11 Valvonnan maksullisuus

Valvontasuunnitelman mukainen tarkastustoiminta on toimijoille yhteistoiminta-alueella maksullista. Valvonnan maksullisuus perustuu terveystarkastusta ohjaaviin säännöksiin sekä

Kuntaliiton ohjeisiin. Valvontamaksujen tavoitteena on, että ne kattavat osan valvonnasta aiheutuvista kustannuksista. Voimassa oleva ympäristöterveydenhuollon viranomaisen taksa perustuu kokonaiskustannusmäärään. Maksutaksat on käsitelty yhteistoiminta-alueen aluejao-
stossa ja hyväksytty rakennus- ja ympäristölautakunnassa.

Valvonnan suunnitelmallisuuden ja maksullisuuden tarkoituksena on tehostaa terveysvalvonnan säännösten edellyttämää kunnallista valvontaa sekä lisätä valvonnasta perittäviä maksuja valvonnan voimavarojen turvaamiseksi. Tämän vuoksi on ympäristöterveydenhuoltoa koskevien lakimuutosten perustelujen mukaan (HE 179/2005) ensiarvoisen tärkeää, että kunnan terveysvalvonnan valvonnastaan perimät maksut käytetään yksikön toiminnan vahvistamiseksi.

2.12 Toiminnan raportointi ja suunnitelman toteutumisen arviointi

Valvontayksikön tiedot vuoden 2019 arviointikyselyihin toimitetaan VYHA- järjestelmän kautta 31.3.2020 mennessä. Osittain tietoja lähetetään vielä keskusvirastojen lomakkeilla. Mm. talousvesitulokset vuodelta 2019 toimitetaan edelleen EXEL- taulukkoina raportointikäytännön mukaisesti.

Valvontasuunnitelma-asetuksen mukaan suunnitelman toteutumisen arvioinnissa tullaan arvioimaan:

- tarkastusten määrä valvontakohdetyypeittäin,
- tarkastusten kattavuus,
- näytteiden määrä kohdetyypeittäin sekä
- valvonnasta saatujen tulojen kohdentumista.

Toteutumisen toimialakohtaisessa arvioinnissa käytetään apuna keskusvirastojen laatimia lomakkeita, joiden avulla selvitetään toimialakohtaisesti toteutunut valvonta. Arviointia tulee tehdä myös sen suhteen, miten voimavarojen jakautuminen eri toimijoille käytännössä toteutui. Toteutumisen arvioinnin tulokset toimitetaan aluehallintovirastolle, joka toimittaa ne edelleen keskusvirastoille. Valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan säännöllisesti vuoden 2020 aikana terveysvalvonnan palaverissa. Valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten määrät arvioidaan kesken vuotta ennen kesälomakauden alkua. Jos tilanne näyttää siltä, ettei suunnitelman mukaisiin lukuihin päästä suunnataan loppuvuoden tarkastukset perustuen arviointeihin riskeihin, sekä siten, että suunnitelman painopisteiden toteutuminen mahdollisuuksien mukaan turvataan.

Ympäristöosasto toimittaa terveydensuojelulain velvoittamana Vaasan Veden ja Poronkan Veden vesinäytteiden valvontatutkimustulokset vuodelta 2019 Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle 31.3.2020 mennessä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (177/2008) mukaisista uimarantavesistä (EU- rannat) otettavat vesinäytteiden tutkimustulokset ja aistinvaraiset havaintotulokset raportoidaan keskusvirastolle kuukauden kuluessa uimakauden 2020 päättymisen jälkeen.

3. Valvonnan toimialat

3.1 Yleistä

Suunnitelman mukainen valvonta perustuu kansanterveyslain 1 §:ssä mainittujen ympäristöterveydenhuollon lakien mukaan kunnille säädettyihin tehtäviin. Toimialakohtainen valvonta ja sen painopisteet esitellään kohdissa 3.2 - 3.4.

Vuonna 2017 voimaantulleen toimintasäännön mukaan ympäristöterveydenhuollon sektoreiden lupa ja valvontatehtävät on delegoitu valvontatyötä tekeville viranhaltijoille lukuun ottamatta tupakka-, terveydensuojelu- ja elintarvikelain mukaisia pakkotoimia, jotka kuuluvat lautakunnalle.

3.2 Elintarvikevalvonta

Elintarvikevalvonta kattaa kaikki elintarviketuotannon vaiheet alkutuotannosta kuluttajalle luovuttamiseen saakka. Laki koskee elintarvikkeiden ja niiden tuotannon, varastoinnin, jakelun ja myynnin vaatimuksia sekä elintarvikkeiden markkinointia.

Elintarvikevalvontasuunnitelma noudattelee rakenteeltaan ja sisällöltään ohjeita, joita Evira on asiasta antanut. Suunnitelman sisältö perustuu valvontakohteiden kartoitukseen, niiden riskienarviointiin. Suunnitelmassa otetaan huomioon henkilöstöresurssit ja olemassa olevat tiedot kohteista vuodelta 2019. Ruokaviraston ohjeelliset tarkastusmäärät ovat Kuntaliiton arvion mukaan jonkin verran liian suuria ja valvontayksiköillä on oikeus mitoittaa ne paikallisesti riskiperusteisesti ja resurssit huomioiden realistiselle tasolle.

Laatujärjestelmä on käsitelty elintarvikevalvonnan palaverissa keskeisen ohjeistuksen osalta.

Oiva - järjestelmä

Oiva on Ruokaviraston koordinoima elintarvikevalvontatietojen julkistamisjärjestelmä. Osana järjestelmää valvonnan tarkastusraportit julkaistaan internetissä oivahymy.fi – sivustolla ja yritysten tulee sijoittaa se sisäänkäyntinsä läheisyyteen asiakkaille näkyvään paikkaan.

Oiva- järjestelmä on vaiheittain laajentunut kaikkiin elintarvikealan yrityksiin ja elintarvikevalvonnan kokemukset järjestelmän käytöstä ovat hyviä.

Valvontakohteiden tarkastustiheys ja riskiluokitus

Valvontakohteiden riskiluokitus perustuu Ruokaviraston ohjeeseen 10503/1, jossa on määritetty kohteiden riskiluokat ja tarkastustiheydet toiminnan ja koon mukaan. Liitteessä 1 on esitetty alueella toimivat elintarvikevalvontakohteet toimintatyypeittäin, tarkastukseen käytettävä aika ja suunniteltu tarkastustiheys vuonna 2020. Tarkastukseen käytettävään aikaan sisältyy tarkastuksen valmistelu, tarkastus kohteessa sekä tarkastuskertomuksen laatiminen.

Elintarvikevalvonnan työ, joka ei ole kohteiden säännöllistä valvontaa

Elintarvikevalvonnassa on runsaasti tehtäviä, jotka eivät ole säännöllistä suunnitelmallista valvontaa. Uusista elintarvikehuoneistoista tai kohteista, joissa tehdään olennaisia muutoksia, elintarvikevalvonta tekee todistuksen. Näitä on vuositasolla noin 50. Kohteet tulevat ympäristöosaston tietoon yrittäjän ilmoituksella tai rakennusvalvonnan kautta. Lisäksi poikkeuksellisissa tapauksissa uusi kohde todetaan esim. mainoksesta jossakin viestimessä.

Toiminnanharjoittajan vaihtumisesta valvontakohteessa toimija ilmoittaa ympäristöosastolle. Tilapäisistä elintarvikkeiden myyntitapahtumista tekee toimija tai tilaisuuden järjestäjä tiedo-

tuksen elintarvikevalvonnalle. Ilmoituksen perusteella laaditut todistukset ja laitoshyväksynät toteutetaan Eviran malliasiakirjojen avulla siten, että säännösten vaatimukset asioiden käsittelylle ja sisällölle toteutuvat. Toimijan tulee esittää säännösten edellyttämät liitteet. Ruokamyrkytyspäilytapausten käsittely ja sen vaatimat tarkastukset on kuvattu kohdassa 4.2.

Valvontakohteiden rakennuslupapiirustuksista annetaan lausuntoja rakennusvalvontaviranomaiselle. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviranomaiselle lähetetään pyynnöstä kohteen lupa/ilmoitustilanteesta tieto alkoholin myynti- ja/tai anniskelu-luvan käsittelyä varten. Lisäksi valvontakohteista tehdään vuosittain noin 20 kuluttajavalitusta, joiden selvittelyyn liittyviä tarkastuskäyntejä ei voida ennakolta suunnitella. Tällaisen tarkastuksen toteuttaminen on toimijalle maksuton ja nopeampi toimenpide verrattuna Oiva-tarkastukseen.

Evira lähettää kaikkiin valvontayksiköihin yhtäaikaaisesti kuntatiedotteita, joilla suoritetaan elintarvike-erien takaisinveitoja mm. vähittäiskaupoista, ravintoloista ja suurtalouksista. Tiedotteita on tullut viime vuosina enenevä määrä. Kuntien elintarvikevalvontaviranomaisia pyydetään valvontakäyntien yhteydessä tai muulla tavoin varmistamaan, että takaisinvedon mukaisia tuotteita ei ole myytävänä.

Näytteenottosuunnitelma

Ympäristöosasto voi ottaa tarvittaessa osana säännöllistä valvontaa ja omavalvonnan valvomiseksi elintarvikevalvontakohteista elintarvikenäytteitä. Näytteistä tutkitaan mikrobiologinen ja kemiallinen laatu sekä suoritetaan tarvittaessa aistinvarainen arvio. Lisäksi otetaan elintarvikenäytteitä ruokamyrkytyspäilytapausten tai elintarvikkeisiin kohdistuvien kuluttajavalitusten selvittämiseksi ja mahdollisiin projekteihin liittyviä näytteitä.

Viranomaisvalvonnan painopiste on tarkastuksissa sekä toimijan vastuulla olevan omavalvonnan valvonnassa. Elintarvikkeiden myyntipaikkoihin suunnattua rutiiniomaista näytteenottoa ei toteuteta. Elintarvikevalvonnalla on tarpeen vaatiessa oikeus ottaa korvauksetta valvontaa varten tarvittava määrä näytteitä esimerkiksi epäiltäessä, että elintarviketurvallisuus vaarantuu.

Liha-, kala ja maitoalan laitosten osalta toteutetaan säännöllinen viranomaisnäytteenotto. Viranomaisen näytteenottotarve on riippuvainen laitoksen ja sen omavalvonnan tasosta sekä omavalvonnan puitteissa otettujen näytteenoton tulosten tasosta. Laitoskohtainen näytteenottosuunnitelma, joka sisältää tiedot näytteidenotosta ja tutkimusparametreista on liitteessä 4.

Laboratorio postittaa elintarvikkeiden näytetulokset suoraan kohteeseen ja toimittaa ne sähköisesti heti niiden valmistuttua elintarvikevalvonnalle mahdollisia jatkotoimenpiteitä varten. Jos näytteen tulos on huono, elintarvikevalvonta ottaa tarvittavat uusintänäytteet ja ryhtyy muihin selvitystoimiin. Ruokamyrkytyspäilyn ja elintarvikkeisiin kohdistuvien kuluttajavalitusten selvittämiseen liittyvät näytteenotot ja laboratoriokulut maksaa ympäristöosasto.

Tarkastustoiminta ja hallinnolliset pakkokeinot

Kaikki elintarvikevalvonnan säännöllisen valvonnan tarkastukset suoritetaan Oiva-järjestelmän mukaisesti 2020. Tarkastuksia voidaan suunnata myös liikkuviin elintarvikehuoneistoihin, joita valvontayksikön alueelle tulee tapahtumiin muualta Suomesta tai EU-alueelta.

Kaikista tarkastuksista laaditaan tarkastuskertomukset. Mikäli tarkastuksissa havaitaan epäkohtia, annetaan toimijoille kehotuksia ja määräaikoja. Jos uusintatarkastuksessa havaitaan, että epäkohtia ei ole korjattu, ryhdytään tarvittaessa hallinnollisiin pakkokeinoihin. Hallinnolliset pakkokeinot on kuvattu elintarvikelain 23/2007 seitsemännessä luvussa. Toimenpide käynnistyy toimijan kuulemisella ja se suoritetaan käyttämällä hyväksi Eviran pakkokeinopasta sekä soveltuvia malliasiakirjoja. Elintarvikelain mukaiset hallinnolliset pakkokeinot ovat elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen (55 §), kieltä (56 §), markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen (57 §), haltuunotto (58 §), käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös (59 §) sekä elintarvikehuoneiston hyväksymistä koskevan päätöksen peruuttaminen (61 §).

Elintarvikelain 63 §:n mukaan viranhaltija, jolle ei ole siirretty toimivaltaa käyttää pakkokeinoja on kiireellisessä tapauksessa oikeutettu ryhtymään 55, 56 ja 58 §:ssä tarkoitettuihin hallinnollisiin pakkokeinoihin. Tämän pykälän mukainen päätös on viipymättä saatettava lautakunnan käsiteltäväksi.

Omaavalvonnassa valvonta

Toimijan omaavalvonta-aineisto on usein laaja ja siihen tutustuminen on tarkastustilanteessa hankalaa. Tämän vuoksi kirjallisia suunnitelmia voidaan pyytää ennalta luettavaksi ennen kohteeseen suoritettavaa tarkastusta. Omaavalvonnassa tarkastaminen suoritetaan systemaattisesti ja tarvittaessa, jos huomioita on paljon, voidaan käyttää tarkastuslomaketta. Päivittäistavarakauppa ry:n jäsenyritysten osalta omaavalvonnassa tutkiminen voidaan suorittaa sähköisesti osana tarkastukseen valmistautumista.

Liitteessä 1 on valvontayksikön alueella toimivat elintarvikesäännösten mukaiset valvontakohteet, yhteen tarkastukseen käytettävä arvioitu kesto sekä suunniteltu tarkastustiheys.

Elintarvikevalvonnassa painopisteet 2020

1. Vatin käyttö ja kehittäminen (VATI- hanke).
2. Elintarvikevalvonnassa tarkastuksilla kiinnitetään erityisesti huomiota seuraaviin asioihin: Kunnossapito (Oiva-rivit 2.2. ja 2.3), Puhtaanapito (Oiva-rivit 3.1 ja 3.2) ja Markkinointi (Oiva-rivi 13.3). Asiassa tehdään yhteistyötä Pohjanmaan maakunnan alueella toimivien muiden valvontayksiköiden kanssa.
3. Jatketaan ja kehitetään tilapäisten yleisötilaisuuksien (markkinat, festivaalit yms.) pääjärjestäjien informaatio-ohjausta. Tavoitteena on yleisötilaisuuksien elintarviketurvallisuuden edistäminen.

3.3 Terveysuojelu

Terveysuojelun tavoitteena on ihmisten terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Valvonnan tavoitteena on ennaltaehkäistä, vähentää ja poistaa elinympäristössä esiintyviä terveyshaittoja.

Terveysuojelulain 13 § ja 18 a § mukaiset valvontakohteet ovat ilmoituksenvaraisia. Ilmoituksesta terveysuojeluviranomainen antaa ilmoituksen tekijälle todistuksen vastaanot-

tamisesta ja kirjaa ilmoituksen tiedot tietojärjestelmään, jolloin toiminta tulee valvonnan piiriin. Terveydensuojeluviranomainen tarkastaa toiminnan riskinarviointinsa mukaisesti joko heti ilmoituksen saatuaan tai sisällyttää tarkastuksen muuhun valvontaryhmiin. Riskinarviointi perustuu toiminnasta aiheutuviin terveysuhkiin ja/tai valvottavan tilan olosuhteisiin, joista voi aiheutua terveyshaittaa.

Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin perustettavasta TsL:n 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus ympäristöosastolle, jolloin terveydensuojeluviranomainen saa tiedon toiminnan harjoittajasta ja voi antaa ohjausta ja neuvontaa. Näitä toimintoja ei kuitenkaan voida valvoa suunnitelmallisena valvontana. Kotirauhan piiriin kuuluviin tiloihin voi tehdä tarkastuksen ainoastaan, mikäli epäillään vakavaa terveyshaittaa.

Terveydensuojelulain 18§ mainitun, talousvettä toimittavan laitoksen, jolla on omaa veden tuotantoa tai käsittelyä, on haettava toimintansa hyväksymistä kunnan terveydensuojeluviranomaiselta. Hakemuksesta laaditaan hyväksymispäätös.

Terveydensuojelulain 20§:n mukaan talousvettä toimittavan laitoksen omavalvonnan ja talousveden laadun valvonnan on perustuttava veden terveydelliseen laatuun vaikuttavien riskien arviointiin ja hallintaan. Riskinarviointi on tehtävä toiminnan harjoittajien ja viranomaisen välisenä yhteistyönä.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisen on:

- 1) hyväksyttävä 2 momentissa tarkoitettu riskinarviointi;
- 2) varmistettava, että tieto riskinarvioinnin suorittamisesta ja yhteenvedo sen tuloksista ovat veden käyttäjien saatavilla;

Terveydensuojelulain muutoksella suunnitelmallisesta valvonnasta on poistettu sellaiset kohteet, joissa henkilöiden oleskelu on lyhytaikaista ja jotka todennäköisesti eivät aiheuta terveyshaittaa. Näiden kohteiden valvontaa tehdään ainoastaan yhteydenottojen perusteella.

Suunnitelman liitteessä 2 ilmenee tarkastuksen tavoite ja sisältö valvontakohdetyypeittäin.

Terveydensuojelun valvonnassa tukeudutaan usein näytteidenottoihin ja analyysintekniikoihin laboratorioissa (TsL 6§ 2 mom.). Terveydensuojelulaki ja sen perusteella annetut säännökset määrittelevät tarkasti tarvittavat näytemäärät ja näytteistä tehtävät analyysit. Talous- ja uimavesien näytteenoton voi suorittaa myös muu sertifioitu ympäristönäytteenottaja.

Talousveden laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- STM:n asetus (683/2017) talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista
- STM:n asetus (401/2001) pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista

Uimavesien laatuvaatimukset ja näytteenotto on määritelty seuraavissa säädöksissä:

- Allasvedet: STM:n asetus (315/2002) uimahallien ja kylpylöiden allasveden valvontatutkimuksista ja laatuvaatimuksista
- Uimarantavedet: STM:n asetus (354/2008) pienten yleisten uimarantojen valvonnasta. STM:n asetus (177/2008) yleisten uimarantojen uimaveden laatuvaatimuksista ja valvonnasta sovelletaan EU:lle raportoitavien uimarantojen valvontaan.

STM:n asetuksen (315/2002) mukaan uimahallien, kylpylöiden sekä vastaavien sisällä ja ulkona olevien yleisten altaiden säännöllistä valvontaa varten on laadittu valvontatutkimusohjelma, jossa kohteen ominaispiirteet on otettu huomioon.

Uimarantojen uimaveden laadun säännöllistä valvontaa varten laaditaan seurantakalenteri ennen uimakauden alkua yhteistyössä rannan omistajan tai haltijan sekä laboratorion kanssa. Uimaveden laatutulokset laitetaan esille rannoilla ja ympäristöosaston internet-sivuilla. Joukkoviestimille (Pohjalainen, Vasabladet, Pohjankyrö, Kyrönmaa, Yleisradio sekä Radio Vaasa) lähetetään tiedote.

Asuntoja ja muita oleskelutiloja koskevat toimenpidepyynnöt ovat merkittävä osa muuta terveydensuojelun tarkoittamaa valvontaa kuin säännöllistä valvontaa. Näihin sisältyy tarkastuksia ja mahdollisia mittauksia. Terveystarkastuksissa hyödynnetään ulkopuolisia asiantuntijoita, joilla on terveydensuojelulain ja asumisterveysasetuksen mukaiset pätevyydet. Ympäristöosastolta on henkilö Vaasan kaupungin sisäilmatyöryhmässä.

Ympäristöosasto varautuu tarkastamaan ja antamaan todistuksia kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten saniteettitoimenpiteistä ja saniteettitoimenpiteistä vapauttamisesta. Lisäksi varaudutaan antamaan ruumiinkuljetuslupia.

Terveydensuojelun huomioiminen suunnittelussa ja päätöksenteossa on tärkeää ennakoivassa terveyshaittojen ehkäisyssä. Tällaisia suunnitelmia ja hankkeita ovat mm. kaavoitus, ympäristöluvat, ympäristövaikutusarviointimenettelyt sekä erilaiset rakennushankkeet. Toimitaan terveydensuojeluasioiden lausunnonantajana, asiantuntijana, neuvojana ja ohjaajana.

Toiminnan kehittäminen ja asiakasyhteydenotot vaativat suhteellisen paljon voimavaroja. Asiakkaiden yhteydenotot kirjataan valvontatietojärjestelmään.

Liitteessä 2 on valvontayksikön alueella toimivat terveydensuojelulainsäädännön mukaiset valvontakohteet, yhteen tarkastukseen käytettävä arvioitu kesto sekä suunniteltu tarkastustiheys vuonna 2020. Joidenkin tarkastuskohteiden valvontatiheyttä on vähennetty valtakunnallisesta ohjeistuksesta, mikäli aikaisemmissa tarkastuksissa kohde on todettu hyvin toimivaksi ja toiminnanharjoittajan asenne ja asiantuntemus on todettu hyväksi. Lisäksi on otettu huomioon kohteiden toiminta-aika vuodessa. Tarkastustiheys voi olla vähintään 0,2 tarkastusta vuodessa eli yksi tarkastus viiden vuoden välein. Tarkastuksilla käytetään valtakunnallisia tarkastuslomakkeita.

Terveydensuojelun valvonnan painopisteet 2020

Painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan lainsäätömuutoksista aiheutuvat tarpeet

1. Kauneushoitola tai muu ihonkäsittely: Suoritetaan ihon läpäisevien toimintojen valvontaa ja ohjausta (esim. tatuointi, kuppaus)
2. Talousvettä toimittavat laitokset: Osallistutaan laitosten riskinarviointiin toiminnaharjoittajien ja viranohaltijoiden välisenä yhteistyönä.

3. Uimavesien valvonta: Uimahallien ja muiden yleisten uima-altaiden valvontatutkimusohjelmat päivitetään yhteistyössä toiminnanharjoittajien kanssa.

3.5 Tupakka- ja lääkelain säännösten mukainen valvonta

Tupakkalain valvonta

Tupakkalain valvontaan kuuluu ympäristöosaston osalta tupakkatuotteiden vähittäis- ja tukkumyyntipaikkojen sekä tupakointikieltojen ja – rajoitusten valvonta. Tupakkalain mukaisen tarkastuksen tavoitteena on selvittää, ovatko tarkastuksen kohteen tilat ja toiminta tupakkalaissa asetettujen vaatimusten mukaisia. Tarkastuksilla käytetään valtakunnallisia tarkastuslomakkeita.

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden ja muiden nikotiinipitoisten tuotteiden käytön loppuminen. Tupakkatuotteiden lisäksi mm sähkösavukelaitteet ja niissä käytettävät nesteet kuuluvat tupakkalain sääntelyn piiriin. Nikotiininesteiden vähittäismyynti edellyttää tupakkatuotteiden tavoin myyntiluvan. Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden tukkumyyjän tulee tehdä kirjallinen ilmoitus asiasta myyntipaikan sijaintikunnalle.

Tupakkalaki antaa asuntoyhteisöille oikeuden hakea kunnalta tupakointikieltoa myös asukkaiden hallinnassa oleviin tiloihin. Kunnan on määrättävä tupakointikielto hakemuksessa tarkoitettuihin tiloihin, jos tiloista voi niiden rakenteiden tai muiden olosuhteiden vuoksi muutoin kuin poikkeuksellisesti kulkeutua tupakansavua toiselle parvekkeelle, toiseen huoneistoon kuuluvan ulkotilan oleskelualueelle tai toisen huoneiston sisätiloihin. Kunnan on myös peruutettava määräämänsä tupakointikielto asuntoyhteisön hakemuksesta, jos kiellolle ei muuttuneiden olosuhteiden vuoksi ole enää perusteita.

Suunnitelmallisesta valvonnasta on poistettu sellaiset kohdetyypit, joissa tupakointi on tupakkalain perusteella kielletty. Tällaisia paikkoja ovat muun muassa täysin savuttomat ravintolat, päiväkotien ja oppilaitosten sisätilat ja ulkoalueet sekä virastojen ja viranomaisien sekä niihin verrattavien julkisten laitosten yleisölle ja asiakkaille varatut sisätilat.

Valvontaohjelman suunnitelmallisesta valvonnasta poistettuihin kohteisiin voidaan edelleen tehdä suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohdetyypin on valvonnan painopistealueena. Muutenkin tupakkalain toteutumista, esimerkiksi koskien tupakointikieltoja ja – rajoituksia, voidaan valvoa muun ympäristöterveydenhuollon valvonnan yhteydessä. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi valvotaan mm. valitus tai ilmiantoasiat, käsitellään vähittäismyyntilupa- ja asuinyhteisöjen tupakointikieltihakemukset sekä toimitaan tupakkalain asian tuntijana, neuvojana ja ohjaajana.

Ympäristöterveydenhuollon yhteisen valtakunnallisen valvontaohjelman 2020 – 2024 teemanä on yhteinen valvonta ja yhteistyö. Tätä tavoitetta tupakkalain valvontaviranomainen edistää osallistumalla ehkäisevää päihdetyötä kunnassa tai seudulla harjoittavien tahojen toimintaan.

Tupakkatuotteiden myynnissä on 20.5.2019 alkaen otettu käyttöön jäljitettävyyjärjestelmä. Kaikilla tupakkatuotteiden toimitusketjuun osallistuvilla on oltava tunnistekoodit, joilla toimitusketjuun osallistuva taho voidaan tunnistaa. Jäljitettävyyjärjestelmän tarkoituksena on ehkäistä tupakkatuotteiden laitonta kauppaa. Järjestelmä mahdollistaa tuotteen liikkeen seuraamisen valmistuksesta ensimmäiseen vähittäismyyntipaikkaan saakka. Tupakkalain valtakunnallisen valvontaohjelmakauden painopisteenä vuosina 2020-2021 ovat savukkeiden ja käätetupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten uudet pakolliset merkinnät, joihin kiinnitetään erityistä huomiota myynnin valvonnassa.

Tupakkatuotteiden vähittäismyyntipaikoille tehtävillä tarkastuksilla valvotaan muun muassa, ettei tupakkatuotteita, tupakointivälineitä tai nikotiininesteitä myydä tai luovuteta alle 18-vuotiaille ja että esilläpitokieltoa ja markkinointikieltoa noudatetaan. Esilläpitokielto koskee (nk. erikoisliikkeitä lukuun ottamatta) tupakkatuotteiden ja niiden tavaramerkkien lisäksi tupakan vastikkeita, sähkösavukkeita, nikotiininesteitä ja niiden tavaramerkkejä. Markkinointikielto koskee tupakkatuotetta, tupakan vastiketta, tupakointivälinettä, tupakkajäljitelmää, sähkösavuketta tai nikotiininestettä. Markkinoinnilla tarkoitetaan mainontaa, epäsuoraa mainontaa ja muuta myynninedistämistä sekä tupakkasponsorointia.

Valvontatyössä on havaittu, että markkinoille on tullut uuden tyyppisiä tupakkalain alaisuuteen kuuluvia kohteita, kuten vesipiippukahvila ja tupakointivälineiden myynti. Näiden kohteiden valvontaan varataan myös työaikaa.

Nikotiinivalmisteiden myynnin valvonta

Nikotiinivalmisteiden myynnistä säädetään lääkelaisissa (395/1987) muutoksineen. Niissä on säädetty kunnan tehtäviä nikotiinivalmisteiden lupa- ja valvontaviranomaisena. Nikotiinikorvaushoitoon tarkoitettujen itsehoitovalmisteiden on luokiteltu lääkkeiksi ja niitä saadaan myydä valvotusti yli 18-vuotiaille. Valvontakäynneillä tarkastetaan, että myyntiolosuhteet ovat kunnossa.

Lääkelakiin perustuvaa nikotiinikorvaushoitovalmisteiden myyntiä valvotaan ensisijaisesti muun tarkastuksen yhteydessä niissä kohteissa, kun se on mahdollista. Muut kohteet tarkastetaan erikseen tarvittaessa.

Liitteessä 3 on valvontayksikön alueella toimivat tupakka- sekä lääkelain mukaiset valvontakohteet, yhteen tarkastukseen käytettävä arvioitu aika sekä suunniteltu tarkastustiheys vuonna 2020.

Tupakkalain valvonnan painopisteet 2020

1. Vähittäismyyntipakkausten uudet pakolliset merkinnät.
2. Kehitetään tupakkalakia valvovien viranomaisten ja ehkäisevän päihdetyön yhteistyötä mm. osallistumalla ehkäisevään päihdetyötä harjoittavien tahojen toimintaan.

4. Erityistilanteisiin varautuminen

4.1 Toiminta erityistilanteissa

Elintarvike-, terveydensuojelu- ja eläinlääkintähuoltolaissa on määräykset siitä, että kunnan on ennakolta varauduttava erityistilanteisiin. Tässä tarkoituksessa ympäristöosasto on laatinut tärkeimmät osa-alueet kattavan ympäristöterveydenhuollon erityistilannesuunnitelman. Pelas-

tuslaitos pyytää lisäksi ajoittain ympäristöosastoa päivittämään toimenpidesuunnitelmansa erityistilanteiden varalle.

Kriisitilanteen tiedottamisen toimintaohjeina käytetään kaupungin kriisiviestintäohjetta ja lisäksi terveysvaarakansion malleja sekä Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisua: ”Ympäristöterveydenhuollon erityistilanteet”. Elintarvikenäytteiden tutkimusten osalta voi valvontayksikkö tukeutua erityistilanteessa tapauskohtaisesti Eviran elintarvike- ja rehumikrobiologian tutkimusyksikköön.

Kaupunki on sopinut KVVY-Botnialab Oy:n kanssa, että erityistilanteiden selvittelyssä laboratorio on käytettävissä myös normaalin työajan ulkopuolisina aikoina. Laboratorion palvelut ympäristöosastolle voivat olla mm. analyysi-, näytteenotto- ja kuljetustehtäviä.

4.2 Epidemioiden selvittäminen (selvitystyöryhmä)

Epidemioiden selvittäminen kuuluu kunnan tehtäviin ja niiden selvittämiseen on varauduttava myös talousarviossa. Ympäristöosasto on varautunut osaltaan ruokamyrkytysten tai talousvesiepidemioiden selvittämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Yhteistoiminta-alueen laajentumisen vuoksi Vaasalle ja Laihialle on nimetty yhteinen työryhmä ruokamyrkytys-epidemioiden selvittämistä varten. Selvitystyöryhmään on nimetty asetuksen 251/2007 mukaisesti jäsenet.

Ruokamyrkytysten selvittämiseksi selvitystyöryhmälle on päivitetty 2018 kirjallinen toimintamalli sekä vastualueet. Ryhmän jäsenluku on nyt 7 ja ryhmässä on sosiaali- ja terveysvirastosta kolme edustajaa, Vaasan Vedeltä kaksi ja ympäristöosastolta kaksi henkilöä. Ryhmä kokoontuu tarpeen vaatiessa. Vaasan kaupungin ja Vaasan keskussairaalan tietojenvaihtoa pyritään lisäämään epidemiaselvityksissä.

Selvitystyöryhmän tehtävänä on:

- 1) Huolehtia, että epidemian selvittämiseksi vaadittavat epidemiologiset ja laboratoriotutkimukset suoritetaan;
- 2) Huolehtia epidemian hallintaan tähtäävien toimenpiteiden yhteensovittamisesta;
- 3) Vastata tiedonkulusta tutkimuksia tekevien viranomaisten ja laboratorioiden välillä;
- 4) Huolehtia tarvittaessa yhteydenpidosta sairaanhoitopiiriin, asiantuntijoihin ja muihin viranomaisiin;
- 5) Tiedottaa epidemiasta väestölle ja tiedotusvälineille;
- 6) Tehdä STM:n asetuksen 251/2007 mukaiset ilmoitukset muille viranomaisille; sekä
- 7) Tehdä muut tarvittavat selvitykset.

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Valvontakohteiden lukumäärä	Tarkastustiheys	Tarkastukseen käytettävä aika (h)	Vuosittaisten tark. määrä	Valvontaan käytettävä aika (h)
Alkutuotanto	Maidontuotanto	13	0,2	4	0	0
	Hunajantuotanto	6	tarv.	2	0	0
	Lihantuotanto	53	tarv.	4	0	0
	Puutarhaviiljely, Avomaa	22	0,3	2	0	0
	Puutarhaviiljely, Kasvihuone	1	0,2	2	0	0
	Peltoviljely	374	tarv.	3	0	0
	Alkutuotanto yhteensä	469				
Elintarvikekontaktimateriaalit	Muovit	3	0,33	3	1	3
Elintarvikkeiden kuljetukset	Elintarvikkeiden kuljetus	1	0,33	3	1	3
	Elintarvikkeiden pakastekuljetus	1	0,33	3	1	3
	Elintarvikkeiden kuljetukset yhteensä	8				
Elintarvikkeiden myynti	Elintarvikkeiden tukkumyynti	4	0,5	3	2	6
	Elintarvikkeiden vähittäismyynti	126	0,5	3	63	189
	Elintarvikkeiden myynti yhteensä	130				
Elintarvikkeiden tarjoilu	Grilli- tai pikaruokatoiminta	33	0,5	3	17	51
	Kahvilatoiminta	57	0,33	3	19	57
	Pubitoiminta	15	0	0	0	0
	Ravintolatoiminta	140	0,8	3,5	112	392
	Suurtalous, keskuskeittiötoiminta ja pitopalvelu	19	0,8	4	15	60
	Suurtalous, laitoskeittiö (koulut, sairaalat ym.)	60	0,7	3	42	126
	Suurtalous, tarjoilukeittiötoiminta	65	0,33	3	21	63
	Elintarvikkeiden tarjoilu yhteensä	389				

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Valvontayksikön oma suunnitelma					
		Valvontakohteiden lukumäärä	Riskiluokka	Tarkastustiheys	Tarkastukseen käytettävä aika (h)	Vuosittaisten tark. määrä	Valvontaan käytettävä aika (h)
Terveystensuojelulaki							
Talousveden toimittaminen	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (1352/2015):						
	EU-raportoitava vedenjakelualue, vedentoimitus >1000 m3/d tai väh. 5000 käyttäjää	2	3	1	8	2	16
	Muu vedenjakelualue, vedentoimitus 10 - 999 m3 päivässä tai 50 - 4999 henkilölle	5	3	1	4	5	20
	Talousvettä toimittavan laitoksen vedenjakelualue (401/2000):						
	Pieni vedenjakelualue, vedentoimitus < 10m3/vrk tai alle 50 henkilölle	7	2	0,5	4	4	14
Veden toimittaminen talousvettä toimittavalle laitokselle	Tukkulaitos (talousvettä toimittavalle laitokselle vettä toimittava toiminnanharjoittaja)	0	3				
Kokoontuminen, julkiset huvi- ja kokoontumishuoneistot	Lasten ja nuorten kohteet: kerhotilat, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	13	2 - 1	0,3	3	3	9
Opetustoiminta, koulut ja oppilaitokset	Esiopetus, peruskoulu, lukio, ammattioppilaitos, muut koulut ja oppilaitokset, korkeakoulu ja muu aikuiskoulutus	71	2 - 1	0,3	4	21	85
Majoitustoiminta, majoitushuoneistot	Hotellit, hostellit, maatilamatkailu, asuntolat jne.	13	2 - 1	0,2	3	3	8
Kauneudenhoitoa ja ihon käsittelyä suorittavat huoneistot ja laitokset	Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely tai hoito	55	2 - 1	0,3	2	17	33
	Solarium	3	2				
Sosiaalihuollon palvelut	Lasten päiväkodit ja vastaavat	114	2	0,3	4	30	120
	Lastenkodit / lastensuojeluyksiköt ja vastaavat	17				5	20
	Vanhainkodit ja vastaavat	29				9	35
	Muut sosiaalialan yksiköt	45				14	54

Liite 2 jatkuu

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Valvontakohteiden lukumäärä	Riskiluokka	Tarkastustiheys	Tarkastukseen käytettävä aika (h)	Vuosittaisten tark. määrä	Valvontaan käytettävä aika (h)
Liikunta ja virkistystoiminta	Yleiset uimarannat (EU-uimarannat), huomattava määrä uimareita päivässä	5	2	1	2	5	10
	Pienet yleiset uimarannat	11		1	1	11	11
	Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas	14	3	1	4	14	56
	Yleiset saunat	20	2	1	2	5	10
	Yleinen liikuntatila: urheiluhalli, kuntosali tai muu yleinen liikuntatila	22	1	0,25	3	6	17
Kaikki yhteensä		446				152	518
						69,0	htpv
						0,31	htv

Vuosittain tarkastettavat, tarkastustiheys 1

Joka toinen vuosi tarkastettavat, tarkastustiheys 0,5.

Joka kolmas vuosi tarkastettavat, tarkastustiheys 0,33

Joka neljäs vuosi tarkastettavat, tarkastustiheys 0,25

Joka viides vuosi tarkastettavat, tarkastustiheys 0,2

Riskiluokat: **Luokkaan 3** kuuluvat ne kohteet , joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa; esim. kun altistuvien määrä on suuri,

toiminta on herkkä häiriölle, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistus aika on pitkä (korkea riski)

Luokkaan 2 kuuluvat ne kohteet , joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveyshaittaa, muttq terveysvaikutukset eivät ole merkittäviä (keskisuuri riski)

Luokkaan 1 kuuluvat ne kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveyshaittaa (matala riski)

Toimintaluokka	Toimintatyyppi	Valvontakohteiden lukumäärä	Tarkastustiheys	Tarkastukseen käytettävä aika (h)	Vuosittaisten tark. määrä	Valvontaan käytettävä aika (h)
Tupakointikiellot ja -rajoitukset	Ravintola tai muu ravitsemisliike joissa on erillinen tupakointitila	5	0,3	2	2	4
Tupakkatuotteiden ja tupakointivälineiden myynti ja muu luovutus	Vähittäismyynti	85	0,5	2	43	86
sekä nikotiininesteiden myynti	Tukkumyynti	1	0,5	2	1	2
Lääkelain valvonta	Vähittäismyynti, nikotiinivalmisteet	54	0,3	1	16	16
	Kaikki yhteensä	145			62	108
						15,2 htpv
						0,07 htv

TOIMIALA	KERTOJA VUODESSA	NÄYTEMÄÄRÄ	TUTKITTAVAT PARAMETRIT
Lihavalmistelaitos			
Kyrön Makkara (Olavi Atila)	2	1- 2 tuotetta, jotka tutkitaan viimeisenä käyttöpäivänä	Ulkonäkö, haju, maku, aerobiset mikro-organismit, enterobakteerit, koagulaasipositiiviset stafylokokit sekä <i>Listeria monocytogenes</i> .
Kala-alan laitokset			
M. Martin, Fiskrökeri	2	1- 2 tuotetta, jotka tutkitaan viimeisenä käyttöpäivänä	Samat
Y. Rönqvist, Fiskrökeri	2	1- 2 tuotetta, jotka tutkitaan viimeisenä käyttöpäivänä	Samat
Lundberg Fisk-Kala	2	1- 2 tuotetta, jotka tutkitaan viimeisenä käyttöpäivänä	Samat
S. Öhman, Fiskrökeri	2	1- 2 tuotetta, jotka tutkitaan viimeisenä käyttöpäivänä	Samat
Långskär Fiskehamn	2	Tuotenäytteitä otetaan tarvittaessa.	Samat
Maito alan laitos			
Ylimartimon lähijuustola	2	1- 2 tuotetta, jotka tutkitaan viimeisenä käyttöpäivänä	Muuten samat, mutta aerobisien bakteerien kokonaismäärää ei tutkita ja enterobakteerien sijaan näytteistä tutkitaan koliryhmän bakteerit.